

Atbildība par zaudējumiem mākslīgā intelekta vadītas sistēmas iesaistē finanšu instrumentu tirdzniecībā

Atslēgvārdi: Atbildība par zaudējumiem mākslīgā intelekta vadītas sistēmas iesaistē finanšu instrumentu tirdzniecībā

1. Ieguldījumi finanšu instrumentos iegūst aizvien lielāku popularitāti. Efektīvai un drošai ieguldīšanai finanšu instrumentos nepieciešamas zināšanas ne vien par finanšu tirgus darbību, bet arī citu pasaulē notiekošo procesu iespējamo ietekmi uz konkrētajiem finanšu instrumentiem un finanšu tirgu kopumā. Līdz šim personai ieguldījumu pakalpojumus sniedza un padomus ieguldīšanai pamatā deva tikai licencēti ieguldījumu brokeri – personas, kas regulāri un profesionāli sniedz ieguldījumu pakalpojumus un kuru darbību skaidri regulē normatīvie akti.

2. Straujās informāciju tehnoloģiju jomas attīstības rezultāta ikdienā aizvien nozīmīgāku vietu ieņem cilvēku radītas sistēmas, kuru autonomā darbība var patstāvīgi mainīties. Arī normatīvais regulējums pilnībā nespēj izsekot šo sistēmu straujajai attīstībai, lai arī Eiropas Savienība un daudzas valstis šim jautājumam ir pievērsušas pastiprinātu uzmanību. Šādas sistēmas dēvē par mākslīgā intelekta vadītām sistēmām. Mākslīgā intelekta vadītas sistēmas mašīnmācības ceļā ir spējīgas pieņemt patstāvīgus, iepriekš neparedzamus lēmumus pat bez citu personu iesaistes. Šādas sistēmas savas straujās attīstības rezultātā ir ieņēmušas nozīmīgu vietu arī ieguldījumu pakalpojumu sniegšanā un finanšu instrumentu tirdzniecībā.

3. Neskatoties uz normatīvā regulējuma trūkumu, mākslīgā intelekta vadītu sistēmu iesaisti finanšu instrumentu tirdzniecībā mūsdienās piedāvā dažādas ar ieguldījumu jomu saistītas platformas (piemēram, Sigmoidal, EquBot, eToro). Šādu platformu sniegtie pakalpojumi var izpausties gan kā mākslīgā intelekta vadītas sistēmas patstāvīgi īstenota informācijas analīze par iespējamajiem ekonomiskajiem ieguvumiem vai pametumu, kuru varētu radīt konkrētais finanšu instruments, gan kā mākslīgā intelekta vadītas sistēmas īstenota finanšu instrumentu portfeļa pārvaldīšana, kas cita starpā aptver arī patstāvīgu finanšu instrumentu atsavināšanu atbilstoši mākslīgā intelekta vadītas sistēmas veiktam izvērtējumam par attiecīgā finanšu instrumenta perspektīvu.

4. Abas minētās mākslīgā intelekta vadītu sistēmu iesaistes formas finanšu instrumentu tirdzniecībā ir ar būtiski atšķirīgu riska pakāpi attiecībā uz zaudējumu nodarīšanas risku ieguldījumu platformu lietotājiem.

5. Gadījumā, kad mākslīgā intelekta vadīta sistēma īsteno informācijas analīzi par iespējamo finanšu instrumentu peļņu vai zaudējumiem, darījuma veikšana ar konkrēto finanšu instrumentu ir atkarīga no pašas personas pieņemtā lēmuma. Līdz ar to pašas iespējamo zaudējumu nesošās darbības (darījums ar finanšu instrumentiem) īstenošana ir atkarīga no sistēmas lietotāja. Šādā gadījumā brīdi, kad veikt darījumu ar konkrēto finanšu instrumentu, un to, vai paļauties uz mākslīgā intelekta vadītas sistēmas īstenoto analīzi par tirgus attīstības tendencēm, nosaka pati persona nevis automatizēta sistēma.

6. Savukārt otrajā gadījumā, kad mākslīgā intelekta vadīta sistēma īsteno gan tirgus attīstības tendenču izvērtēšanu, gan uz veiktā izvērtējuma pamata patstāvīgi pieņem lēmumu par darījuma veikšanu ar finanšu instrumentiem, zaudējumu rašanās risks ir vērtējams kā relatīvi augstāks. Minētais ir pierādījies arī praksē. Balstoties uz hakeru 2013.gadā publicētu ziņojumu sociālajā tīklā Twitter par uzbrukumu Baltajam namam, finanšu instrumentu tirdzniecībā izmantoto mākslīgā intelekta vadītu sistēmu darbības rezultātā tika nodarīti zaudējumi 136 miljardu dolāru apmērā. Ņemot vērā minēto publikāciju, mākslīgā intelekta vadītas sistēmas kļūdaini veica finanšu instrumentu atsavināšanas darījumus, jo šādu sistēmu tehniskās attīstības pakāpe nebija spējīga izvērtēt publicēto ziņu patiesumu. Minētais risks un neskaidrība par atbildību šādu sistēmu darbības rezultātā radītajiem zaudējumiem speciāla normatīvā regulējuma trūkuma dēļ pastāv arī šobrīd.

7. Lai arī mākslīgā intelekta vadītas sistēmas darbības rezultātā zaudējumus rada nevis sistēmas operators, bet pati mākslīgā intelekta vadīta sistēma, līgumiskā atbildība par finanšu instrumenta atsavināšanas darījuma rezultātā nodarītajiem zaudējumiem primāri ir attiecināma uz pakalpojuma sniedzēju kā attiecīgās sistēmas operatoru. To izskaidro apstākļi, ka mākslīgā intelekta vadītas sistēmas nav uzskatāmas par tiesību subjektiem, kas savukārt nozīmē, ka līgumiskās atbildības kontekstā zaudējumu atlīdzināšanas pienākums iestājas minēto platformu operatoriem, kuru pārraudzībā tās darbojas. Platformu operatoriem jebkurā gadījumā jāgarantē pienācīga rūpība rīcībā ar pieejamās informācijas par finanšu instrumentiem un finanšu tirgu apstrādi, mākslīgā intelekta vadītas sistēmas darbības caurskatāmību un paskaidrojumu sniegšanu ieguldījumu platformu lietotājiem.

8. Šobrīd praksē atbildība par iespējamajām mākslīgā intelekta vadītas sistēmas kļūdām un to rezultātā radītajiem tiešajiem un netiešajiem zaudējumiem līgumiski tiek reducēta līdz minimumam. Minētais saistāms ar apsvērumu, ka pašreizējā šādu mākslīgā intelekta vadītu sistēmu attīstības stadija pilnībā neizslēdz kļūdu iespējamību. Tādējādi raisās jautājums par efektīvu ieguldītāju tiesisko interešu aizsardzību gadījumā, kad šādu platformu operatoru piedāvāto darījumu noteikumu saturs ievērojami ierobežo ieguldītāja iespējas aizsargāt tiem piemītošās tiesības civiltiesiskā kārtā.

9. Ievērojot minēto, kā arī ņemot vērā finanšu tirgus svarīgo nozīmi visas pasaules ekonomikas attīstībā, mākslīgā intelekta vadītas sistēmas iesaisti darījumos ar finanšu instrumentiem nepieciešams stingri regulēt normatīvajos aktos, kā arī konkrēti noteikt personu, kas ir atbildīga par šādu sistēmu darbības rezultātā radītajiem zaudējumiem, tādējādi ievērojami samazinot iespēju šādu platformu operatoriem reducēt to līgumiskās atbildības apmēru līdz minimumam.

10. Ievērojot minēto, kā arī ņemot vērā finanšu tirgus svarīgo nozīmi visas pasaules ekonomikas attīstībā, mākslīgā intelekta vadītas sistēmas iesaisti darījumos ar finanšu instrumentiem nepieciešams stingri regulēt normatīvajos aktos, kā arī konkrēti noteikt personu, kas ir atbildīga par šādu sistēmu darbības rezultātā radītajiem zaudējumiem, tādējādi ievērojami samazinot iespēju šādu platformu operatoriem reducēt to līgumiskās atbildības apmēru līdz minimumam.